

A KURÁTOR GYAKORLATILAG GYOMNÖVÉNY: MEGÉRKEZIK EGY HELYRE, AHOL KIALAKÍT OLYAN LEHETŐSÉGET, AMI ADDIG NEM VOLT.

BESZÉLGETÉS SOÓS BORBÁLÁVAL

Interjú

2025-05-20

Bodnár Kriszta

Soós Borbála Londonban élő kurátor, író és oktató. Munkái gyakran kapcsolódnak ökológiai, társadalmi és politikai kérdésekhez. Kiállításai és kutatásai nemzetközi terepeken zajlanak, mégis folyamatos dialógusban állnak Kelet-Európa sajátos kontextusaival. A 2025-ös OFF-Biennále Budapest kuratori csapatának tagjával Bodnár Krisztina beszélgetett az ISBN+ művészeti könyvesboltban, ahol Bori A Venom Zine Library-kiállítás, valamint az OFF-Biennále film programjának is kurátora, illetve ko-kurátora volt.

Soós Borbála

Amikor megnéztem a weboldaladat, meglepett milyen sok kiállítást rendeztél különböző országokban: Londonban, Máltán, Madridban, Kassán, Pozsonyban, Prágában – az első 2012-es. Hogyan kerültél külföldre?

Soós Borbála: Az ELTE-n végeztem művészettörténet és film szakon, majd Erasmus-szal Hollandiába mentem. Ezután Bécsben dolgoztam, de technikai okok miatt nem tudtam hat hónapnál többet ott tölteni. Úgy döntöttem, hogy Londonba költözöm. Tanulni mentem ki, de azzal a szándékkal, hogy ha jól érzem magam, maradok is. Akkor még úgy látszott, hogy Nagy-Britannia az EU tagja marad.

Mennyire érezted idegennek magad? Nem volt zárt a közeg?

SB: Nem igazán. A Royal College of Art-on szinte mindenki külföldről jött. Londonban már a második héten nem vagy külföldi, mert dolgoznod kell, és ha dolgozol, londoni vagy. A város annyira multikulturális, hogy senkit nem érdekel, honnan jöttél. Az, hogy akcentusod van, természetes, mindenkinek van. Még az angolok közül is sokan nem Londonban születtek. A Brexit után volt egy kis ellenszenv a kelet-európaiakkal szemben, de amikor én érkeztem, ez még egyáltalán nem volt érzékelhető.

Milyen volt a képzés? Milyen összetételű volt a csoport?

SB: A Royal College of Art kurátor szakán tízen voltunk – a fele angol, a többi spanyol, chilei, észt, dán diák. Két éven át dolgoztunk együtt különböző projekteken. Azért mentem ki, mert szűknek éreztem azt a rendszert, amihez Budapesten hozzáférésem volt. Akkoriban még nem volt pl. kortárs kurátori képzés, vagy képzőművészeti könyvesbolt, csak a Műcsarnokban és a Ludwigban volt egy apró bolt. Ha nemzetközi elmélethez akartál hozzájutni, el kellett menni Bécsig.

Nem tudtam pontosan, mit keresek, de biztos voltam benne, hogy nem PhD-t. Nem akartam csak a saját kutatásomba zárkózni. A Royal College-ban közösen gondoltunk át mindent: mit miért csinálunk, hogyan tervezünk, mi legyen akár a betűtípus, hogyan szerezzünk pénzt a projektekre. Ez megtanított arra, hogy ne csak a saját szemszögemből nézzem a kurátori munkát, hanem közösségi nézőpontból is.

Milyen első projektekre emlékszel vissza szívesen?

SB: Az egyetem után a londoni Tenderpixel galériában kezdtem, hamar az igazgatója lettem. Ez egy kis galéria volt, öten dolgoztunk benne, nem mind főállásban. Közösen szerveztünk kiállításokat, majd megnyitottuk a Tenderbooks nevű művészeti könyvesboltot is. A két hely egymást erősítette tartalmilag és financiálisan – hasonlóan működött, mint az ISBN+.

A kiállításoknál fontos volt, hogy ne elszigetelt események, hanem tematikus sorozatok legyenek – például [szociális koreográfia](#) témakörben, az [Occupy London](#) és az arab tavasz idején.

Elia Nurvista, Shopping: Pineapple, Sauerkraut, Wasabi, Chickpea, 2023, Šopa Galéria, Kassa

Ebben az időszakban nagyon fontos társadalmi változást jelentett az emberi test megjelenése a társadalmi térben. Ez gyakorlatilag politikai eszközként működött. Az lehetett a fő kérdés, hogy a változások kiharcolásában a művészet hogyan tud segíteni, milyen szerepet vállal. Hat-hét kiállítást szerveztünk, amelyekben képzőművészek, táncosok, szociológusok is részt vettek. Arra törekedtem, hogy legalább 60%-ban női és nembináris művészeket mutassunk be, és egyre több nem fehér háttérből érkezőt is.

A projektek inkább csoportos kiállítások, szimpóziumok, performansz-sorozatok voltak. A sorozat jelleg közösséget épített: a résztvevők visszatértek előadóként vagy vezetőként, a közönség jobban kapcsolódott a témákhoz, ezáltal a galériához is. A látogatók reakciói sokszor fontosabb visszajelzést adtak, mint a hivatalos riportálás – amit például az Arts Council kért volna tőlünk.

Én nagyon szeretek jelen lenni és beszélgetni az emberekkel, megkérdezni, hogy mi hozott be, mi érdekel, mi volt releváns, volt-e valami olyan, amit nem értettél. Beszélgetni. Ha nem vagy jelen a saját kiállításodon, akkor más eszközökkel viszonylag nehéz megérteni, hogy ki jön és miért jön.

Térjünk rá a nagyobb projektjeidre. Mi jött a Tenderpixel után?

SB: A Tenderpixel Galériát Londonban hét évig vezettem. De ez viszonylag kicsi intézmény volt. Egy idő után azt éreztem, hogy nem minden fér bele ennek a kereteibe. Van egy bizonyos profil, amit kialakítasz az évek során, és ha valami más érdekel, azt lehet, hogy máshol kell megvalósítani. Londonon belül nem volt könnyű más projektet csinálni, mert a Tenderpixel profilja gyakorlatilag összeforrt velem.

Index Seminum, A Botanical Journey – együttműködésben a Kunsthalle Bratislavával, a Pozsonyi Comenius Egyetem Botanikus Kertjében, 23 Aug 2022, Borbála Soós performatív projektje. Fotó: Adam Šakový

Elkezdett újra érdekelni Kelet-Európa. A magyar helyzet mindig nehéz volt, de dolgoztam az OFF-Biennáléval, a Trafó Galériában is volt egy kiállításom. Mégis gyakran azt éreztem, hogy Szlovákiában és Csehországban több lehetőség van.

Elkezdtek foglalkoztatni bizonyos koncepciók: a klímakrízis, a „gender studies”, vagy a „participation” fogalma. Hogyan jelentenek ezek mást Kelet-Európában? A dekolonizáció például teljesen mást jelent itt mint Angliában, ugyanis más a történelmi háttér. Szlovákia, Magyarország, Csehország gyakran hangsúlyozza, hogy nem voltak gyarmattartók – de ettől még lehet, és szerintem kell is dolgozni a kolonizáció fogalmával.

Csináltam projekteket botanikus kertben, valamint állatkertek, ételek, magok kapcsán. Ezek segítettek megmutatni, hogyan kerül például az ananász egy euróba a Lidlben vagy az Aldiban – és hogy egy szlovák vásárló is része ennek a rendszernek. A botanikus kert, és az állatkert is alapvetően egy kolonialista rendszer gondolkodásmódjából fakadó hely. Azt az illúziót váltják ki benned, hogy milyen szépek és érdekesek ezek az egyéb országok, növények, állatok és vágyat keltenek, arra, hogy te is birtokold egy részüket.

Előadóként néha a művész szerepébe léptem. Jó volt látni, hogyan reagálnak a látogatók – sokszor hozták a saját történeteiket, amikből későbbi projekteknél is építkezhettem.

Miután bezártuk a galériát, három-négy évig szabadúszó voltam. Ez nagy szabadságot adott: a kurátori, írói, tanári funkciókat jobban össze lehetett hangolni. Később Birminghamben, az Eastside Projects-nél dolgoztam, most pedig a Kingston Egyetem Stanley Picker Galériájának kurátora vagyok. Emellett továbbra is viszek független projekteket. Illetve tanítok – rendszeresen hívnak speciális kurzusokra. Előadásokra, vagy például arra, hogy vezessek egy workshop-sorozatot a növények globalizációjáról és a hozzá kötődő művészeti projektekről.

Under Construction / Építés alatt, Takeshi Hayatsu & Kollaborátorok, Stanley Picker Gallery, Kingston University London, 2024. Fotó: Jim Stephenson

Van olyan téma, amit valamennyire már lezártnak érzel?

SB: Több téma visszatér, vagy más formában bukkan fel újra – ilyen a klímakrízis, a politikai nyelv kritikája, vagy az urbanisztika. Foglalkoztat hogyan alakítjuk a tereket, és ez hogyan hat arra, ahogyan emberek egymáshoz viszonyulnak. Tavaly szeptember és december között például egy olyan projektbe vágtam bele, amiről korábban azt hittem, hogy már letettem: egy döngölt földfalú szentélyt és egy szaunát építettünk a Kingston Egyetem diákjaival, tanáraival és a helyi közösségekkel. Ez gyakorlatilag földből való építkezés – egy sablonba rétegenként földet töltesz és addig ütögetsz, amíg az magától meg nem áll, mint a beton.

Volt olyan projekt, ami valóban közösségi térévé vált?

SB: Igen, sok ilyen volt. Például egy madárles Kingstonban, amit környezetvédelmi parkban alakítottak ki, egy olyan városrész mellett, ahol sok migráns él – tamil, hongkongi, koreai háttérrel, jellemzően munkásosztálybeli emberek. A városszerkezet nem nagyon zöld, sőt, hatpályás autópályák vannak errefelé, amiken át kell kelni ahhoz, hogy be tudj vásárolni. Ráadásul minden nagyon átjáró jellegű – vásárolsz, utána hazamész, nincsenek helyek, ahol időt lehetne eltölteni. Viszont van ott ez az óriási természeti csoda, amiről sokan nem is tudnak, mert ahhoz is egy autópályán kellene átkelni, hogy elérhető, egyáltalán látható legyen. Itt együtt dolgoztunk a [121 Collective](#) nevű csoporttal, akik közösségi helyteremtéssel foglalkoznak. Építettek kaput, lépcsőt a kilátáshoz, és terveznek nyári iskolát is.

Under Construction / Építés alatt, Takeshi Hayatsu & Kollaborátorok, Stanley Picker Gallery, Kingston University London, 2024. Fotó: Jim Stephenson

Mondhatjuk, hogy erre a projektre vagy a legbüszkébb? Mert ennek valóban hatása, nyoma van?

SB: Ez egy hosszú távú projekt, amiből én csak egy szeletet csináltam. De ez sok másik projektre is igaz. Kurátorként gyakran dolgozunk már létező dolgokkal, amiket csak új kontextusba helyezünk. Része lehetsz egy művész gondolkodásának, segíthetsz abban, hogy megvalósuljon valami – beszélgetésekkel, pénzszerzéssel, közösségi kapcsolatokkal. Hogy ez most az én projektem volt-e, nem tudom, de büszke vagyok, hogy része lehettem. Nagyon jó volt a 121 Collective-vel dolgozni. Megerősített abban, hogy ezzel a tematikával továbbra is szeretnék foglalkozni, mert ennek társadalmi és környezeti hatása is van.

Ami leghosszabb távon foglalkoztat az a művészet és az ökológia kapcsolata. Az érdekel, hogy a társadalmi és politikai rendszerek hogyan alakítják a természetet – mit fogyasztunk, hogyan utazunk, kik férnek hozzá a természethez egyáltalán. Amikor például a túrázásról gondolkodunk, egy egészséges fiatal férfit képzelünk el a hegytetőn, ahogy kitűz egy zászlót a hegycsúcsra érve. Nem egy kerekesszékes személyt, vagy egy fekete anyát négy gyerekkel. A közös gondolkodás a természethez való hozzáférésről befolyásolja, hogy hogyan néz ki maga a világ – főleg most, hogy már alig van olyan hely, amit az ember ne alakított volna át.

A kurátor viszont sokszor csak ideig-óráig van jelen egy projektben. Van hatása?

SB: Úgy gondolok a kurátorra, mint egy gyomnövényre. Megjelenik egy helyen, és ott kialakít egy lehetőséget, ami addig nem volt. Például az OFF során több helyet is sikerült megnyitni ideiglenesen – mint most a Merlint, ami évekig üresen állt. Valami történik, de nem tudni, megmarad-e, vagy elhal, és másutt nő ki újra. Ettől még jogosult volt ott lenni. Ez az ökológiai kérdéseknél is visszatér: mi a helyszíned? A legjobb, ha hosszú távon tudsz egy helyszínnel dolgozni. Nekem például mindig ott van a fejemben egy cseh erdő az Orlické hegységben, amit az ARE nevű kurátorcsoport vásárolt meg. WE ARE THE WOODS – így nevezték el a programot. Minden nyáron szimpóziumot tartanak ott: művészek, csillagászok, biológusok, földművesek jönnek össze. A cél, hogy a biodiverzitást és a kulturális diverzitást együtt tartsák életben. Én az első ilyen eseményen részt vettem, és bár azóta ritkán találkozunk, ez a hely azóta is ott van a fejemben, mint egy jó hely, amivel kapcsolatban gondolkodom.

A klímakrízissel kapcsolatos projektjeid közül ki tudnál emelni egyet, ami hosszú távon fontos maradt?

SB: Magyarországon a BALATORIUM projektben dolgoztam, ami az Európa Kulturális Fővárosa program része volt, sok partnerrel, többek között a PAD Alapítvánnyal. A projekt egyik legfontosabb részeként művészeket hívtunk rezidenciára, hogy együtt dolgozzanak kutatókkal, biológusokkal, a Limnológiai Kutatóintézettel, illetve a Balaton-felvidéki Nemzeti Park munkatársaival.

BALATORIUM Zavargó Vizek, 2023, Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota, VEB 2023. A szabadonbalaton algabárja a kiállítás megnyitóján. Fotó: Szabó Zsuzsanna

Eleinte nehéz volt kapcsolatot építeni: sok kutató nem szívesen beszél politikai témákról – például a klímaváltozásról vagy inváziós fajokról –, pedig ezek a kutatásaik mindennapi részei. Félnék, hogy egy-egy mondatot kiragadnak, és az visszaüthet rájuk – főleg egy olyan helyzetben, ahol a helyszín, például egy felújításra váró villa is politikai érdeket jelenthet. Ez a fajta öncenzúra sajnos általános lett. Sok háttérmunkára volt szükség ahhoz, hogy kialakuljon a bizalom, és megértsék, hogyan fogjuk bemutatni a munkájukat.

Egy másik példa a projektből: készítettünk egy kártyapaklit Harrun Morisson brit művésszel. Kérdéseket gyűjtöttünk művészekről, kutatóktól, séfektől arról, hogyan lehet a klímaválságról gondolkodni. A magyar művészek gyorsan reagáltak, a kutatók viszont egyáltalán nem küldtek vissza semmit. Nem azért, mert nem lett volna véleményük – hanem mert nem akarták a nevüket adni valamihez, aminek nem értették teljesen a kontextusát. Ez a fajta politikai óvatosság nagyon jellemző ma Magyarországon.

Amikor például Angliában, Máltán vagy Spanyolországban dolgoztam kutatókkal, ilyen típusú félelem nem jelentkezett. De itthon sokan egyszerűen nem szeretnék magukat kompromittálni – főleg szociális vagy LMBTQ+ témákban. A politikai rendszer ráneveli az embereket az öncenzúrára.

Kanyarodjunk rá az OFF-Biennáléra. Kiket hoztál el Budapestre idén és miért éppen őket?

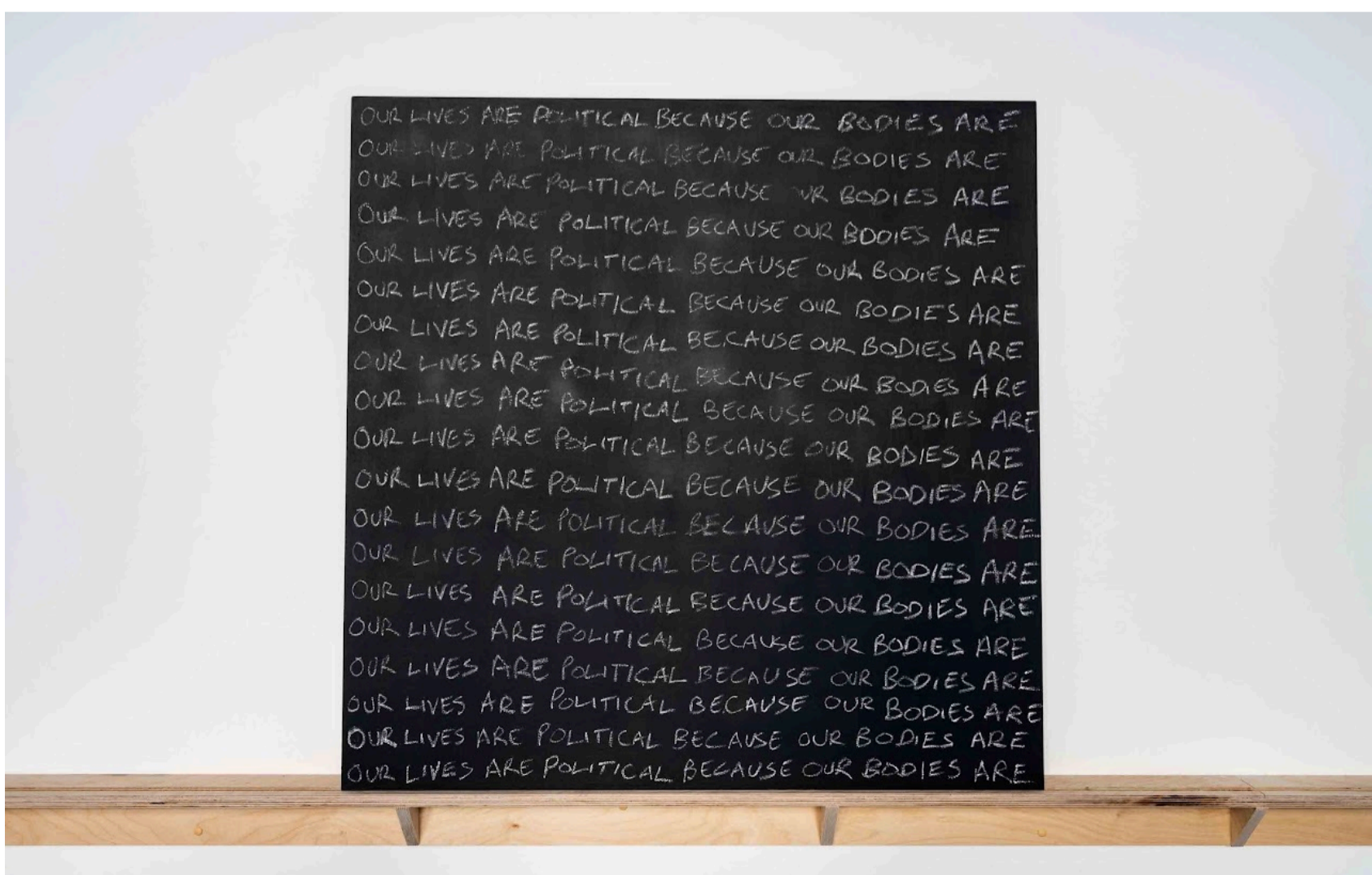
SB: Mindig az érdekel, hogyan lehet kialakítani olyan bizalmi kapcsolatot a művésszel, hogy még ha semmit sem tud a magyar helyzetről vagy az OFF-ról, akkor is rám merje bízni magát. Hogy bizzon abban, amit javaslok működni fog.

Ingela Ihrman, The Giant Hogweed, Karlin Studios / FUTURA Gallery, 2021 Fotó: Prága Tomáš Souček

[Ingela Ihrman](#) svéd művész, vele többször dolgoztam együtt, többek közt Prágában, a [KARLIN stúdióban](#). Óriási, felnagyított növényeket készít, performanszaihoz saját tervezésű kosztümöket visel, amelyek révén különféle növényekké vagy állatokká válik. Az OFF záróhétfőjén, június 13-án fog fellépni – óriási hódnak öltözve „szülni” fog a Merlin lépcsője alatt. Ez egyszerre humoros és nyugtalanító. Reflektál az anyaságra, a szülés szabadságára és biztonságára, de közben azt is kérdezi: meddig maradhat meg még a hó? Művei érzelmi reakciókat váltanak ki – viccesek, abszurdak, néha kényelmetlenek is. Voltunk együtt az Azori-szigeteken is, rezidencián: hajóztunk, bálnát néztünk, sokat tanultunk testben-létből és természetközelségből. Arról is, mit jelent egy olyan kalózzal átmenni az egyik szigetről a másikra, aki teljesen kívül áll az adóízetői rendszeren és egyetlen ura van, a tenger. Ingela esetében különösen izgatott, hogyan jelenjen meg az ő gondolatisága Kelet-Európában.

Hasonló kapcsolat fűz Larry Achiamponghoz és Davinia Robinsonhoz is. Davinia londoni művész, jamaikai–pakisztáni háttérrel. Testi traumákkal dolgozik, több generáción átívelően – nehéz, érzékeny téma. Sajnos most nem tudott eljönni installálni. Nála például az is fontos, honnan származik az agyag, amivel dolgozik.

Larry Achiampong, Detention (OUR LIVES ARE POLITICAL BECAUSE OUR BODIES ARE) / Büntetés (AZ ÉLETÜNK POLITIKAI, ÍGY A TESTÜNK IS AZ) Kréta, tábla. 2016–2025 A művész jóvoltából. Fotó: Reece Straw.

Mit kell tudni Larry Achiampongról?

SB: Kiállított munkáján az egyik táblára az van írva: "OUR LIVES ARE POLITICAL BECAUSE OUR BODIES ARE" – azaz az életünk politikai, mert a testünk is az. Ez most különösen fontos mondat Magyarországon: az LMBTQ+-ellenes törvények, az otthoni erőszak, a nők helyzete, a roma és migrációs ügyek mind azt mutatják, hogy jelenleg különféle kisebbségek – vagy ha úgy tetszik, globális többségek – ellen zajlik uszítás.

Mi volt rád mostanában igazán nagy hatással? Színház, irodalom, film, kiállítás?

SB: Azt veszem észre – magamon is, másokon is –, hogy ebben a post-Covid világban egyre kevésbé működik az a fajta kultúrafogyasztás, hogy odamész, megnézed, vége. Sokkal jobban érdekel, ha egy művész stúdiójába megyek el, beszélgetünk, vagy együtt hozunk létre valamit. A részvételen alapuló dolgok most sokkal többet jelentenek.

Például Davinia egyik művével akartam dolgozni, és elmentem hozzá, hogy megtanítsa, hogyan kell installálni. Egy sóból készült munkáról volt szó – négy-öt órán keresztül gyakorlatilag sóban fetrengtünk. És ezt szó szerint kell érteni. Hogy mennyire legyen nedves a só, milyen irányba húzd az alatta lévő réteget, hogy pontosan úgy nézzen ki, ahogy ő elképzelte – ezt testből kell megérteni. Nem csak fejben. Ez teljesen másfajta élmény volt: megtapasztalni testileg is, hogy egy művész hogyan viszonyul egy anyaghoz, mit miért csinál pontosan úgy, ahogy.

Davinia-Ann Rborbinson, egy újra-émlékezés, 2022 Agyag, testlenyomatok, szárított körömvirág, dohánylevél. Fotó: a művész jóvoltából.

És hát, ami még most nagyon hatott rám, az az OFF-Biennálé egyik munkája, a Merlinben. Itt van egy óriási textilkép Alice Maher and Rachel Fallon munkája, amely az írországi úgynevezett katolikus Magdalena Mosodák történetét dolgozza fel, ahova a „bűnös”, férj nélküli várandós nőket zárták évtizedeken át, és amelyeknek a rendszere egészen 1996-ig működött. Ismertem a művet, láttam róla fotót, tudtam, hogyan lesz installálva, de ennek ellenére, amikor beléptem és megláttam, én konkrétan sírva fakadtam. Ezt a munkát nagyon-nagyon ajánlom.

Beszéljünk a zinekről. Szerinted Magyarország megérett már erre a műfajra? Műtárgyként látják, fizetnének is érte? Egyáltalán: hol tart most a kortárs művészet befogadása nálunk?

SB: A zineknak Magyarországon nagy hagyománya van – gondoljunk csak a szamizdatokra. Ez a műfaj fiatalos, mert gyors és olcsó módja annak, hogy valaki megossza az ötleteit, politikai véleményét vagy műveit. Olyan platform, ahol együtt dolgozhatsz másokkal, és a végeredmény kézbe adható. Most, hogy rengeteg kiállítóhely megszűnt az elmúlt 15 évben, ez új eszköz lett, amivel megmutathatod a munkád. Kompakt rendszer, amit te irányítasz: te döntöd el, hogy nézzen ki, kihez jusson el.

Nem gyártasz belőle tízezret, de annyi emberhez ez is eljut, mint egy közepes kiállítás. Persze, ma már szinte senki nem tudja ingyen előállítani ezeket – el kell adni, hogy a következő elkészülhessen. Támogatás alig van. Régen Xerox gépen sokszorosították őket éjjelente, ma már vizuálisan sokkal változatosabbak: risográf, kézzel pecsételt darabok stb. És mert képvezérelt világban

élünk, a szövegközpontú ellenállás helyett most sokkal inkább képekben kommunikálunk. Ami most érdekel az az, hogyan jönnek létre ezekben a zinekből ellenálló mikroközösségek. Itthon viszonylag kevés igazán politikus, markánsan megszólaló példát találtam – van pár feminista, transz zin, de nem látom, hogy ez mozgalommá nőtt volna, mint Angliában vagy Amerikában.

Pont ezért jött létre a Venom Zine Library is. A két művész, aki létrehozta, Dániából indult, ahol szintén nem volt ennek nagy múltja – ezért kezdték el gyűjteni, főleg BIPOC és QUEER tematikában. Szerintem ez itthon is nagyon fontos. Ezek a zinek teret adnak olyan csoportoknak, akik máshol nem tudnak megszólalni – és lehetőséget is, hogy kapcsolódjanak egymáshoz. Például egy zin, ami arról szól, hogy valaki meleg, fekete és krónikus beteg – elsőre réteg műnek tűnhet, de közben bárkit megszólíthat, aki valaha tapasztalt kirekesztést, betegséget, másságot. Ezekben a történetekben nagyon sokan megtalálják a saját kapcsolódási pontjaikat.

Mire utal a BIPOC szó?

SB: A BIPOC a „Black, Indigenous, People of Colour” rövidítése. Nincs igazán jó magyar fordítása, de lényegében egy harcias, ellenálló megközelítés. A Venom Zine Library-hoz én is próbáltam hozzátenni, főleg olyan zineket, amik kapcsolódnak az ideai OFF témájához – a biztonsághoz – vagy behozzák a kelet-európai kontextust.

A saját gyűjteményedből is hoztál?

SB: Igen. Három fal van: középen a Venom Zine Library – kb. 150 zin –, jobbra az én gyűjteményem, úgy 100–120 darab, balra pedig az ISBN-ben árult zinekből egy válogatás.

Mi a következő nagy projekt?

SB: Gadó Flórával közösen szerkesztjük a tranzit network új kiadványát, ami a hét tranzit intézmény több mint húszéves történetét dolgozza fel. Egy 400–500 oldalas könyv lesz, a címe: *tranzit 20+*. Nem az archívumról szól, hanem azokról a tematikákról, amikkel a tranzit korábban foglalkozott – és hogy ezek most, erre a helyzetre hogyan rezonálnak. Az első napon, amikor elkezdtünk közösen dolgozni Oroszország megtámadta Ukrajnát. Egy ilyen pillanatban a „dekolonizáció” vagy a „béke” hirtelen egészen más jelentést kap.

Soós Borbála Máltán

Most épp elindult az OFF-Biennálé – nyílt, de még messze nincs vége. Utána szabadúszó leszek újra, és megyek egy írországi rezidenciára. Rachel Fallon és Alice Maher is ott lesznek, ők segítenek majd eligazodni.

[Adatkezelés](#)

[Szerzőinknek](#)

[Hirdetőinknek](#)

[Impresszum](#)

